

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Między teorią a praktyką - siła cieszyńskiej tradycji kształcenia akademickiego, presja współczesności, pytania o przyszłość

Author: Alina Szczurek-Boruta

Citation style: Szczurek-Boruta Alina. (2015). Między teorią a praktyką - siła cieszyńskiej tradycji kształcenia akademickiego, presja współczesności, pytania o przyszłość W: A. Szczurek-Boruta (red.), "Między teorią a praktyką" (s. 9-16). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Alina Szczurek-Boruta

Między teorią a praktyką — siła cieszyńskiej tradycji kształcenia akademickiego, presja współczesności, pytania o przyszłość

Between theory and practice — the strength of the tradition of academic education in Cieszyn, pressure of modern times and questions concerning future

Abstract: The text is the introduction to the theme of the first volume of publications series titled: Cieszyn Scientific Student Forum. The publishing initiative is rooted in the centuries-old educational and publishing traditions in Cieszyn. The Author shows the strength of the tradition of academic education in Cieszyn on the background of multiculturalism and knowledge-based society. She presents the intention of initiators (researchers and students from The Faculty of Ethnology and Educational Science of Silesian University in Katowice) to create a joint publication titled: "Between theory and practice" commencing publications series: Cieszyn Scientific Student Forum — the forum of thought presentation and exchange for the future and beginning educators, animators and ethnologists, which may contribute in the future to even more intense scientific, organizational and social activity of students and to engage young staff in doing research.

Key words: theory, practice, tradition of academic education

Pierwszy tom serii wydawniczej „Cieszyńskie Naukowe Forum Studenckie” powstał z inicjatywy pracowników i studentów Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, przy wsparciu władz wydziału i Rady Samorządu Studenckiego. Jest to publikacja studencka — stwarza możliwość upowszechniania autorskiego dorobku żaków, co więcej zaś może przyczynić się w przyszłości do zwiększenia zainteresowania młodej kadry podejmowaniem badań naukowych. Jej celem jest gromadzenie, prezentacja i wymiana myśli młodych ludzi, stojących u progu kariery zawodowej, inicjujących rozwój zawodowy, przyszłych pedagogów, animatorów i etnologów, ciekawych świata, zainteresowanych nauką, wychowaniem, tworzeniem płaszczyzny porozumienia między ludźmi.

Inicjatywa wydawnicza nawiązuje do wielowiekowych cieszyńskich tradycji kształceniowych i publikacyjnych. Już od XV w. wyraźne były związki Cieszyna ze znanymi uniwersytetami — głównie w Krakowie, Pradze, a także w miastach niemieckich. Ważnym wydarzeniem stało się m.in. założenie w 1885 r. Macierzy Szkolnej dla Księstwa Cieszyńskiego, co spowodowało rozwój szkolnictwa polskiego. W 1888 r. powołano do życia Polskie Kółko Pedagogiczne, przekształcone kilka lat później w Polskie Towarzystwo Pedagogiczne. Wydawano polskie czasopisma: „Tygodnik Cieszyński”, „Gwiazdka Cieszyńska”, „Miesięcznik Pedagogiczny”. W latach 1904—1923 organizowano pierwsze kursy dla nauczycieli, a w 1911 r. powstało Polskie Seminarium Nauczycielskie (obecnie Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego). Po I wojnie światowej utworzono Wyższą Szkołę Gospodarstwa Wiejskiego, co dało początek tradycji akademickiej. Szkołę — związaną z Uniwersytetem Poznańskim — po połączeniu z częścią naukowego środowiska łódzkiego przeniesiono do Olsztyna. O sprawach tych traktuje obszerna literatura¹. Warto w tym miejscu wspomnieć, iż na temat swoistości krystalizowania się profilu edukacyjno-naukowego cieszyńskiego ośrodka akademickiego powstało kilka prac zbiorowych m.in. *W zwierniadle ćwierćwiecza. Uniwersytet Śląski w Katowicach Filia w Cieszynie 1971—1995* oraz *Z przeszłości i współczesności kształcenia pedagogicznego w Cieszynie*², od 2012 r. ukazuje się również „Cieszyński Almanach Pedagogiczny”, periodyk o tematyce ogólnopedagogicznej³.

Szczególną misję uniwersytetu⁴ widzi się w podtrzymywaniu dorobku nauki i kultury oraz poznawaniu świata, tworzeniu nowej wiedzy i jej upowszechnianiu. „Uniwersytet od zawsze [...] był miejscem spotkań ludzi o różnych poglądach, opiniach, otwartym na konstruktywne dyskusje i wytyczanie nowych wizji i kierunków myślenia i działania. I takim pozostanie. [...] Ogromny potencjał ludzki, naukowy, dydaktyczny, jaki reprezentuje nasz Uniwersytet i inne szkoły wyższe

¹ Przywołuję w tym miejscu niektóre tylko fakty z przeszłości dotyczące — ogólnie mówiąc — ruchu oświatowego i naukowego na Śląsku Cieszyńskim. O sprawach tych traktuje obszerna literatura, por.: I. PANIC: *Księstwo Cieszyńskie w Średniowieczu*. Cieszyn 1988; K. POPIOŁEK: *Historia Śląska od pradziejów do 1945 roku*. Kraków 1972; J. KRÓL: *Ruch nauczycielski na Śląsku Cieszyńskim w XIX i na początku XX wieku*. „Rocznik Cieszyński” 1976, T. 3, s. 11—33; J. CHLEBOWCZYK: *Cieszyńskie szkice historyczne*. Katowice 1984; Z. JASIŃSKI: *Mały Leksykon Nadolziański*. Opole 1990.

² R. MRÓZEK: *Tradycje akademickie środowiska cieszyńskiego — u podstaw organizacyjnych Filii Uniwersytetu Śląskiego*. W: *W zwierniadle ćwierćwiecza. Uniwersytet Śląski w Katowicach Filia w Cieszynie 1971—1995*. Red. R. MRÓZEK. Cieszyn 1995, s. 11—14; *Z przeszłości i współczesności kształcenia pedagogicznego w Cieszynie*. Red. R. MRÓZEK, U. SZUŚCIK. Katowice 2013.

³ „Cieszyński Almanach Pedagogiczny”. T. 1: *Tradycja i współczesność w myśli pedagogicznej*. Katowice 2012; „Cieszyński Almanach Pedagogiczny”. T. 2: *Teoria i praktyka pedagogiczna w refleksji naukowej i praktycznej*. Katowice 2013.

⁴ *Uniwersytet. Społeczeństwo. Edukacja*. Red. W. AMBROZIK, K. PRZYSZCZYŃSKI. Poznań 2004; K. DENEK: *Uniwersytet w perspektywie społeczeństwa wiedzy. Dydaktyka akademicka i jej efekty*. Poznań 2011.

naszego regionu, powinien być jeszcze bardziej wykorzystywany do podejmowania wspólnych wyzwań i przedsięwzięć w coraz bardziej konkurencyjnym świecie tak, by stworzyć jak najlepsze warunki życia i pracy w naszym regionie, we współczesnym społeczeństwie wiedzy”⁵. Realizacji tej misji służyć może podjęta inicjatywa wydawnicza.

Studenci cieszyńskiego Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego od lat wykazują dużą aktywność organizacyjną, społeczną i naukową. Publikują w czasopismach i pracach zwartych w kraju i za granicą. Inicjując serię wydawniczą pod tytułem „Cieszyńskie Naukowe Forum Studenckie”, pragniemy wzmocnić ich działania i stworzyć im taką możliwość także w miejscowym ośrodku akademickim. Mamy nadzieję, że w przyszłości może przyczynić się to do jeszcze większej aktywności naukowej, organizacyjnej i społecznej środowiska studenckiego.

Wydawnictwo obejmuje swą tematyką obszar nauk społecznych i humanistycznych. Publikacje ukazujące się w cyklu będą nie tylko stwarzały pole do namysłu nad współczesnymi zjawiskami edukacyjnymi, społecznymi, kulturowymi, psychologicznymi, ekonomicznymi i politologicznymi; będą także podejmować i rozpoznawać nowe tropy kulturowe, budować krytyczny ogląd i perspektywę obrazu świata i życia społecznego.

Tom pierwszy serii wydawniczej „Cieszyńskie Naukowe Forum Studenckie” zatytułowany *Między teorią a praktyką* gromadzi artykuły naukowe, komunikaty z badań, sprawozdania z konferencji, recenzje prac naukowych oraz materiały pomocnicze dla studentów. Prezentuje także doświadczenia krajowe i zagraniczne studentów oraz ukazuje działalność studencką.

Postpozytywistyczna filozofia nauki głosi, że „w każdej nauce występuje swoje kontinuum od tego, co teoretyczne ku temu, co empiryczne. Pomiędzy biegunami tego kontinuum toczą się badania naukowe”⁶. Uczestnictwo w tworzeniu wiedzy to jedna z opisanych w literaturze funkcji szkolnictwa wyższego⁷. Teoria jest wytworem powstającym w wyniku działalności badawczej, w której obowiązują badacze określone procedury, zasady i reguły legitymizujące wytwarzanie wiedzy zawartej w teorii⁸. Celem nauki współczesnej — jak twierdzi Teresa Hejnica-Bezwińska⁹ — jest umożliwienie ludziom rozumienia świata oraz gromadzenie wiedzy o nim. Realizacji tego zadania służy budowanie teorii, które opisują, wyjaśniają i interpretują fragmenty rzeczywistości. Społeczna praktyka

⁵ Wystąpienie JM Rektora UŚ prof. zw. dr. hab. Wiesława Banysia podczas inauguracji nowego roku akademickiego, „Gazeta Uniwersytecka UŚ” 2008, nr 1 (161).

⁶ P. SZTOMPKA: *Teoria socjologiczna końca XX wieku*. W: J.H. TURNER: *Struktura teorii socjologicznej*. Tłum. J. SZMATKA. Wstęp i redakcja naukowa P. SZTOMPKA. Warszawa 1985, s. 18—19.

⁷ T. LEWOWICKI: *Przemiany oświaty. Szkice o ideach i praktyce edukacyjnej*. Warszawa 1994, s. 99.

⁸ T. HEJNICKA-BEZWIŃSKA: *Pedagogika ogólna*. Warszawa 2008, s. 216.

⁹ Ibidem, s. 215.

edukacyjna „wydaje się być kluczem do kreowania ludzi, którzy umieliby i chcieliby zachować niezwykle kruchą równowagę pomiędzy szacunkiem dla indywidualności i podmiotowej ekspresji człowieka a takim poziomem jego uspołecznienia, aby było możliwe tworzenie wspólnot, które dałyby oparcie i wsparcie »gorzej radzącym sobie«, a wszystkim zwiększyłyby poczucie bezpieczeństwa w świecie obciążonym ryzykiem”¹⁰.

Niniejsza publikacja podejmuje próby szukania i ukazania związków teorii naukowych ze współczesną praktyką (społeczną, edukacyjną, kulturalną). Teorie naukowe — z jednej strony — opisują, wyjaśniają i interpretują różne fragmenty rzeczywistości oraz praktyki edukacyjnej. Z drugiej zaś ich wykorzystanie i stosowanie może uczynić społeczną praktykę edukacyjną bardziej racjonalną. Pedagogika w procesie poznania praktyki edukacyjnej łączy perspektywę teoretyczną (filozoficzną, socjologiczną, psychologiczną i historyczną) z praktyką edukacyjną.

Współczesna instytucja edukacyjna nie powinna jedynie dostarczać wiedzy, która w krótkim czasie może stać się nieaktualna. Powinna wyrabiać zdolności do samokształcenia, a stąd do permanentnej kreatywności. Uniwersytet musi przede wszystkim edukować, tzn. prowadzić najlepszej jakości badania oraz kształcić studentów w celu ich pełnego rozwoju. Kształcenie wyższe¹¹ jest bardziej niż jakiegokolwiek inne uwikłane w procesy edukacji ustawicznej i *vice versa*, bazując na wiedzy, umiejętnościach i postawach studentów (kompetencjach) zdobywanych przez nich na niższych szczeblach edukacyjnych, uruchamia procesy samokształcenia, samowychowania i autoedukacji. Wiedza zdobyta tu i tam zespala się, tworząc integralną całość. Kształcenie wyższe jest jednym z etapów edukacji permanentnej. Dopiero bowiem na etapie szkoły wyższej nabiera nowego sensu. Szkoła wyższa ukierunkowuje, uczy, wskazuje na dalszą edukację bez końca. Ponadto usamodzielnia i daje możliwość tworzenia pod warunkiem, że kształtuje postawę twórczą do własnego rozwoju.

Współczesność wymaga, by uczelnie prócz przekazywania merytorycznej wiedzy skupiły się również na propagowaniu swego rodzaju filozofii. Może sprowadzać się ona do aktywnej postawy życiowej jednostek¹².

Relacje między teorią a praktyką dostrzec można w kształceniu na cieszyńskim wydziale przyszłych pedagogów, animatorów, etnologów i przygotowaniu ich do życia i pracy w warunkach wielokulturowości, w społeczeństwie wiedzy. Działalność studenckich kół naukowych jest przedłużeniem, przejawem, a zarazem i pozytywnym efektem kształcenia akademickiego. Praktyczna przydatność różnych pomysłów działalności studenckiej weryfikowana jest w trakcie badań. Ich celem jest ulepszanie i przekształcanie rzeczywistości.

¹⁰ Ibidem, s. 212.

¹¹ K. WENTA: *Kształcenie i doskonalenie pedagogiczne nauczycieli akademickich*. Szczecin 1988, s. 83.

¹² W. SAWCZYK: *Szkoła wyższa a wartości — na progu reformy systemu edukacyjnego*. „Pedagogika Szkoły Wyższej” 2000, nr 14/15, s. 211—216.

Jedność kształcenia i prowadzenia badań naukowych, do których włączani są studenci, jest jedną z ważnych zasad modelu uniwersytetu europejskiego¹³ — „wspólny system kreowania i doskonalenia wiedzy wyraża się przede wszystkim w tym, że nauka wzbogaca i pomnaża wiedzę, a dydaktyka akademicka, wprowadzając studentów w naukowy sposób poznawania rzeczywistości, tę wiedzę inspirująco transponuje, popularyzuje i utrwala, stanowiąc zarazem ogniwo *conditio sine qua non* do dalszych przedsięwzięć/działań naukowych/badawczych oraz edukacyjnych/dydaktycznych¹⁴.

W rozprawach zawartych w tomie *Między teorią i praktyką* dostrzec można rozmaite ujęcia teoretyczne, odmienne podejścia metodologiczne, autorskie odczytania zjawisk i procesów zachodzących we współczesnym świecie. Opracowania zawarte w dziale *Artykuły i rozprawy* ilustrują wielostronne, indywidualne zainteresowania młodych autorów (systemem wychowania Platona, sztuką, cyberprzestrzenią), wzbogacają i poszerzają krąg poczynąń badawczych o zagadnienia aksjologiczne, społeczne, kulturowe, co stwarza możliwość prowadzenia wieloaspektowych oraz interdyscyplinarnych analiz porównawczych i ich interpretacji.

Teksty zawarte w części drugiej — *Komunikaty z badań* — dostarczają różnych narzędzi do interpretacji faktów, kontekstów, a także przemian kulturowych we współczesnym świecie. Stanowią ważną inspirację zarówno dla badań, jak i praktycznych działań edukacyjnych. Autorom poszczególnych opracowań towarzyszy intencja pobudzenia refleksji metodologicznej i zasygnalizowania wybranych kontekstów teoretycznych dla analiz problematyki systemu wartości dzieci żyjących w środowisku wiejskim, wychowania do nadziei oraz integracji społecznej osób pełnosprawnych i niepełnosprawnych. Zawarte w nich szkice bardziej lub mniej znanych koncepcji, teorii, wydają się być przydatne w badaniach i studiach nad edukacją, oddają wielopłaszczyznowość i złożoność spraw wyznaczających teorię pedagogiczną i praktykę edukacyjną.

W kolejnym dziale zatytułowanym *Doświadczenia krajowe i zagraniczne* autorzy przedstawiają doznania i przeżycia osób niepełnosprawnych jako członków społeczności akademickiej, specyfikę duńskiego i portugalskiego przedszkola, opisują doświadczenia zdobyte podczas realizacji programu *Lifelong Learning Programme Erasmus* w uczelniach partnerskich Uniwersytetu Śląskiego — VIA University College (Dania), Universidade de Aveiro (Portugalia), dzielą się własnymi refleksjami na temat realizacji wychowania przedszkolnego w Polsce, Danii i Portugalii. Rolą edukacji jest wydobywanie człowieka w człowieku, kształtowanie w nim pełnego człowieczeństwa. Kształcenie przyszłych nauczycieli, animato-

¹³ P. ALTBACH: *Comparative Perspectives on Higher Education for the Twenty-First Century*. „Higher Education Policy” 1998, vol. 11, no 4, p. 352.

¹⁴ U. OSTROWSKA: *Doświadczenia wartości edukacyjnych w szkole wyższej*. Bydgoszcz 1998, s. 27; EADEM: *Nauczyciel akademicki w roli badacza działalności edukacyjnej*. „Pedagogika Szkoły Wyższej” 2000, nr 14/15, s. 238—246.

rów daje realną szansę wszechstronności ich zawodowego funkcjonowania. Edukacja rozwija predyspozycje do autonomii w ramach odpowiedzialności osobistej za kształtowanie zbiorowego losu, stwarza autentyczną możliwość pełnej samo-realizacji, możliwość zaistnienia, a nie tylko wegetacji.

Działalność studenckich kół poszerza i/lub pogłębia wiedzę oraz zainteresowania żaków w zakresie prowadzenia działalności naukowej i badawczej, wykraczającej poza program studiów. Wybrane formy aktywności cieszyńskich studentów zostały ukazane w dziale czwartym — *Działalność studencka*. Prezentują się tu tylko dwa spośród kilku działających na cieszyńskim wydziale kół: Studenckie Koło Artystyczno-Naukowe Animatorów Kultury oraz Koło Naukowe Edukacji Międzykulturowej.

W organizacjach studenckich mamy do czynienia z edukacją dorosłych¹⁵. Procesy i oddziaływania, których celem jest zmienianie ludzi, bez wątpienia zachodzą w trakcie działalności i pracy studentów w lokalnych kołach. Wychowanie nie dotyczy tylko dzieci, ale również osób dorosłych. Jest ono procesem kształtującym intelekt, zdolności, cechy charakteru, które umożliwiają osobom dorosłym lepsze i bardziej wartościowe pełnienie zadań i obowiązków zawodowych, społecznych, rodzinnych wpływających na ich indywidualny rozwój i awans¹⁶.

Kolejne działy prezentują: tradycje kształcenia pedagogów kulturalno-oświatowych i animatorów kultury w Cieszynie, sprawozdanie jednej z konferencji odbywających się w cieszyńskim ośrodku akademickim, recenzję wybranej pracy naukowej. Tom dopełniają materiały pomocnicze dla studentów.

Podstawowym zadaniem uczelni wyższej jest przygotowanie przyszłej inteligencji, możliwie najlepiej wykształconej, posiadającej podstawy zarówno wiedzy ogólnej, jak i ściśle zawodowej. Poprzez kształcenie i wychowanie ma się w uczelniach dokonywać przygotowanie kadr o najwyższych kwalifikacjach, które w przyszłości stanowić będą grupy przywódców, organizatorów i kierowników różnych dziedzin życia społecznego. Na gruncie szkoły wyższej podejmowane są działania, które powinny prowadzić do zmian w osobowości studentów. Funkcja wychowawcza uczelni wyższej sprowadza się do celowego kształtowania i przekształcania systemów wartości, celów życiowych, postaw, przekonań, motywów, potrzeb studiujących. Powołaniem pedagogiki wydaje się ułatwienie dostępu do rozmaitych metod i środków współtworzenia tożsamości jednostki, pomoc w znalezieniu sensu życia. I tu wskazać można na dobre doświadczenia kształtowania postaw studentów wobec samego siebie i drugiego człowieka. Odkrywanie siebie dokonuje się zawsze poprzez poznawanie INNEGO.

Mam nadzieję, że podjęta inicjatywa wydawnicza sprzyjać będzie zarówno tworzeniu nowej wiedzy przez prowadzenie badań naukowych motywowanych

¹⁵ T. ALEKSANDER: *Funkcje edukacji dorosłych*. „Edukacja Dorosłych” 1997, nr 1, s. 27—35.

¹⁶ L. TUROS: *Andragogika*. Warszawa 1978, s. 25.

ciekawością poznawczą, myślą o dobru wspólnym, wyrabianiu otwartości na świat i wrażliwości na kulturę, jak również kształtowaniu racjonalnych, etycznych i zaangażowanych postaw studentów — przyszłej świadomej elity potrafiącej brać odpowiedzialność i konstruować naszą rzeczywistość w taki sposób, aby w naszym społeczeństwie żyło się coraz lepiej.

Dziękuję Osobom, które zatroszczyły się o edytorską stronę tomu — sekretarzom redakcji, Pani mgr Aleksandrze Gancarz oraz Panu lic. Kubie Moczyrogowi, sprawującemu jednocześnie do 2014 roku funkcję Przewodniczącego Rady Samorządu Studenckiego Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląski w Katowicach.

Wydanie tej książki stało się możliwe dzięki niezmiennej przychylności oraz pomocy władz akademickich Uniwersytetu Śląskiego Wydziału Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie. Wszystkim Osobom, które przyczyniły się do powstania publikacji, pragniemy wyrazić uznanie i podziękowania.

Bibliografia

- ALEKSANDER T.: *Funkcje edukacji dorosłych*. „Edukacja Dorosłych” 1997, nr 1.
- ALTBACH P.: *Comparative Perspectives on Higher Education for the Twenty-First Century*. „Higher Education Policy” 1998, vol. 11, no 4.
- „Cieszyński Almanach Pedagogiczny”. T. 1: *Tradycja i współczesność w myśli pedagogicznej*. Katowice 2012.
- „Cieszyński Almanach Pedagogiczny”. T. 2: *Teoria i praktyka pedagogiczna w refleksji naukowej i praktycznej*. Katowice 2013.
- DENEK K.: *Uniwersytet w perspektywie społeczeństwa wiedzy. Dydaktyka akademicka i jej efekty*. Poznań 2011.
- CHLEBOWCZYK J.: *Cieszyńskie szkice historyczne*. Katowice 1984.
- HEJNICKA-BEZWIŃSKA T.: *Pedagogika ogólna*. Warszawa 2008.
- JASIŃSKI Z.: *Mały Leksykon Nadolziański*. Opole 1990.
- KRÓL J.: *Ruch nauczycielski na Śląsku Cieszyńskim w XIX i na początku XX wieku*. „Rocznik Cieszyński” 1976, T. 3.
- LEWOWICKI T.: *Przemiany oświaty. Szkice o ideach i praktyce edukacyjnej*. Warszawa 1994.
- MRÓZEK R.: *Tradycje akademickie środowiska cieszyńskiego — u podstaw organizacyjnych Filii Uniwersytetu Śląskiego*. W: *W zwierciadle ćwierćwiecza. Uniwersytet Śląski w Katowicach Filia w Cieszynie 1971—1995*. Red. R. MRÓZEK. Cieszyn 1995.
- OSTROWSKA U.: *Doświadczenia wartości edukacyjnych w szkole wyższej*. Bydgoszcz 1998.
- OSTROWSKA U.: *Nauczyciel akademicki w roli badacza działalności edukacyjnej*. „Pedagogika Szkoły Wyższej” 2000, nr 14/15.
- PANIC I.: *Księstwo Cieszyńskie w Średniowieczu*. Cieszyn 1988.
- POPIOŁEK K.: *Historia Śląska od pradziejów do 1945 roku*. Kraków 1972.

- SAWCZYK W.: *Szkoła wyższa a wartości — na progu reformy systemu edukacyjnego*. „Pedagogika Szkoły Wyższej” 2000, nr 14/15.
- SZTOMPKA P.: *Teoria socjologiczna końca XX wieku*. W: J.H. TURNER: *Struktura teorii socjologicznej*. Tłum. J. SZMATKA. Wstęp i redakcja naukowa P. SZTOMPKA. Warszawa 1985.
- TUROS L.: *Andragogika*. Warszawa 1978.
- Uniwersytet. Społeczeństwo. Edukacja*. Red. W. AMBROZIK, K. PRZYSZCZYPKOWSKI. Poznań 2004.
- WENTA K.: *Kształcenie i doskonalenie pedagogiczne nauczycieli akademickich*. Szczecin 1988.
- Wystąpienie JM Rektora UŚ prof. zw. dr. hab. Wiesława Banysia podczas inauguracji nowego roku akademickiego, „Gazeta Uniwersytecka UŚ” 2008, nr 1 (161).
- Z przeszłości i współczesności kształcenia pedagogicznego w Cieszynie*. Red. R. MRÓZEK, U. SZUŚCIK. Katowice 2013.